

Bokmelding

Ellen Krefting, Aina Nøding og Mona Ringvej 2014.

En pokkers skrivesyge. 1700-tallets dansk-norske tidsskrifter mellom sensur og ytringsfrihet.

Oslo, Scandinavian Academic Press. 345 s.

Anmeldt av Anne Eriksen

Boken om «skrivesyken» – et Holberg-uttrykk – er et av resultatene fra de tre forfatterens felles, treårige forskningsprosjekt *Mangfoldige offentligheter*, der 1700-tallets rike flora av tidsskrifter for første gang er blitt gjort til gjenstand for omfattende og systematiske undersøkelser. I noe varierende grad har disse tidsskriftene tidligere vært brukt som historisk kildemateriale. Av denne grunn er enkelte godt kjent og har vært regnet som viktige, som for eksempel Sneedorffs *Patriotiske Tilskuer* eller *Topographisk Journal for Norge*, gitt ut av Topographisk Selskab. Andre, og det vil si flertallet, har vært så godt som ukjente. Hvem har hørt om *Fruentimmerets Ven*, *Uge-Bladet Thee-Bordet*, eller *Avis for Børn* i dag, enn si har lest dem? Ubetydeligheter kanskje, og til dels nok så kortvarige utgivelsesprosjekter, men disse og andre lignende skrifter var del av en blomstrende offentlighet i 1700-tallets Danmark-Norge. Tidsskriftet representerte et format og en genre som bød på rike muligheter for utprøving av både form og innhold, og som dessuten – skulle det vise seg – var et egnet middel for snedig «manøvrering» av kommunikasjon, kritikk og kreativitet innenfor de relativt snevre rammer som eneveldet og dets sensurbestemmelser satte. Det er dette mangfoldet i både form og

innhold boken får frem, sammen med grundige analyser av tidsskriftsfloraens mulighetsbetingelser og virkemåter i det dansk-norske riket.

Boken om skrivesyken imponerer på flere måter og på flere nivåer. Den har tre forfattere, noe som betyr tre ulike stemmer og tre klart forskjellige skrivestiler. Til tross for dette har de lyktes i å skape en sammenhengende fremstilling. Dette er ikke en artikkelsamling, men en imponerende monografisk fremstilling av 1700-tallets dansk-norske tidsskriftshistorie. Mer konkret har boka en hovedsakelig kronologisk struktur, samtidig som de ulike kapitlene kretser om bestemte tematikker og diskusjoner. Noen overlappinger blir det, men ikke sjenerende mange. Der gjentakelser forekommer mellom kapitlene, rettferdiggjøres de stort sett ved å inngå i ulike argumentasjonsrekker.

Boka gir også en god oversikt over et svært mangfoldig empirisk materiale. Den presenterer mange ulike tidsskrifter av til dels svært blandet innhold. Den forteller også om en rekke ulike aktører og gir dermed ikke bare et innblikk i tidsskriftene selv, men i de mulighetene som 1700-tallets offentlighet gav for å være skribent, forfatter, utgiver og debattant – og forsøke å skaffe seg et utkomme på slike måter. På denne måten er boka nærmest en gullgruve av informasjon for andre forskere, enten de er interessert i tidsskriftenes form, innhold eller utgiver. Endog lesere og kjøpere av tidsskrifter og andre av tidens populære trykksaker søker boken å si noe om, samtidig som forfatterne er fullt klar over farene ved å trekke slutninger direkte fra tidsskriftenes egenpresensjoner til dets faktiske leserkrets.

Den imponerende empiriske oversikten ledsages av et mer teoretisk begrunnet anliggende, som forfatterne presenterer innledningsvis og som danner en diskret, men rød tråd gjennom analysene. I diskusjonen om fremveksten av en moderne borgerlig offentlighet har Habermas' modell fremdeles en helt sentral posisjon: At private borgere samlet seg til en rasjonell og kritisk diskusjon om makt og politikk utenfor det lukkede statsapparatet som tradisjonelt var stedet for slike spørsmål, står sentralt her, og kaffehus og tidsskrifter tildeles rollen som de arenaer der denne

diskusjonen fant sted. Boka om skrivesyken viser på sin side at både tidsskriftene og offentligheten var langt mer mangfoldig og langt mer preget av ulike, motstridende prosjekter og ideer. Snarere enn å være en slags framvasking av en politisk scene og en rasjonelt kritisk debatt, oppviser tidsskriftene en fargerik variasjon av interesser og synspunkter, diskusjonsformer og -tema, politikk, underholdning og rent fjas. På denne måten er boka et lavmælt, men empirisk solid korrektiv til enhver generalisering om den nye offentlighetens fremvekst og struktur på 1700-tallet.